

POSTANOWIENIE

Dnia 12 kwietnia 2016 roku

Sąd Okręgowy w Suwałkach I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Elżbieta Iwona Cembrowicz
Sędziowie SO	Joanna Walczuk, Cezary Olszewski
Protokolant:	sekr. sądowy Ewa Andryszczyk

po rozpoznaniu w dniu 30 marca 2016 roku w Suwałkach

na rozprawie

sprawy z wniosku **M. L. (1)**

z udziałem M. L. (2)

o podział majątku wspólnego

na skutek apelacji wnioskodawczyni M. L. (1) od postanowienia Sądu Rejonowego w Suwałkach z dnia 4 stycznia 2016 sygn. akt I Ns 760/12

po s t a n a w i a:

1. Zmienić zaskarżone postanowienie w ten sposób że:

- w punkcie II. ppkt.5 skreślić średnik i dopisać „oraz rachunku nr. (...) (...) w wysokości 2760,47”.

- w punkcie II. po ppkt. 6. dodać ppkt. 7 o treści „środki pieniężne w kwotach 361 456,39zł, 95907,40zł, 95907,40zł pochodzące odpowiednio z wykupu polis nr (...), (...), (...) i (...) (...)”.

- w punkcie IV. po cyfrze 5 dopisać „oraz 7”.

- w punkcie VI. w miejsce kwoty „29228,65 zł (dwadzieścia dziewięć tysięcy dwieście dwadzieścia osiem złotych 65/100” wpisać „307 244,47 (trzysta siedem tysięcy dwieście czterdzieści cztery zł i 47/100)”.

2. Oddalić apelację w pozostałej części.

3. Zasądzić od uczestnika postępowania M. L. (2) na rzecz wnioskodawczyni M. L. (1) kwotę 7200 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego przed Sądem II- giej instancji.

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni M. L. (1) wystąpiła z wnioskiem o podział majątku swego i swojego byłego małżonka M. L. (2). Jako składniki tego majątku wskazała: prawo własności nieruchomości zabudowanej położonej w miejscowości B., gmina S., składającej się z działek o nr geod. (...) o łącznej powierzchni 15,2354 ha, dla której Sąd Rejonowy w Suwałkach prowadzi księgę wieczystą nr (...) o wartości 410.000,00 zł, samochód osobowy marki A. (...) o nr rej. (...) o wartości 27.000,00 zł oraz środki trwałe wchodzące w skład przedsiębiorstwa zarządzanego przez uczestnika postępowania w ramach działalności gospodarczej prowadzonej pod firmą (...) o wartości 3.000.000,00 zł. Wniosła o ustalenie, iż udziały stron w majątku wspólnym są równe, a jako preferowany sposób podziału majątku wnioskodawczyni wskazała przyznanie na swoją rzecz prawa własności nieruchomości i samochodu osobowego, szczegółowo opisanych powyżej, zaś na rzecz uczestnika postępowania – środków trwałych wchodzących w skład przedsiębiorstwa przez niego zarządzanego. Dodatkowo domagała się zasądzenia od uczestnika postępowania spłaty tytułem wyrównania udziału w majątku wspólnym oraz kosztów postępowania według norm przepisanych.

Uczestnik postępowania M. L. (2) przychylił się do wniosku o podział majątku co do zasady. Kwestionował przyjęcie równego udziału stron w majątku wspólnym, wartość składników majątkowych stanowiących przedmiot niniejszego postępowania w postaci nieruchomości i środków przedsiębiorstwa, która w jego ocenie została zawyżona, a także zaproponowany przez wnioskodawczynię sposób podziału przedmiotowego majątku. Wniósł o ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym w następujących częściach: $\frac{3}{4}$ uczestnikowi postępowania, $\frac{1}{4}$ wnioskodawczyni, albowiem przez cały okres małżeństwa M. L. (1) nie pracowała zawodowo, a koszty utrzymania rodziny ponosił wyłącznie M. L. (2). Odnosząc się do sposobu podziału uczestnik postępowania wniósł o przyznanie na jego rzecz prawa własności nieruchomości położonej w miejscowości B. oraz środków trwałych wchodzących w skład przedsiębiorstwa przez niego zarządzanego z obowiązkiem spłaty na rzecz wnioskodawczyni przy uwzględnieniu nierównych udziałów. Domagał się także uwzględnienia przy podziale majątku spłat pożyczek zaciągniętych w okresie trwania wspólności majątkowej małżeńskiej na potrzeby tegoż majątku, a dokonanych przez uczestnika postępowania z jego majątku odrębnego.

Postanowieniem z dnia 4 stycznia 2016 r. wydanym w sprawie o sygn. akt: I. Ns. 760/12 Sąd Rejonowy w Suwałkach I Wydział Cywilny: oddalił wniosek o ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym wnioskodawczyni M. L. (1) i uczestnika postępowania M. L. (2) (pkt I); dokonał podziału majątku wspólnego wnioskodawczyni M. L. (1) i uczestnika postępowania M. L. (2) w skład którego wchodzi: 1. prawo własności nieruchomości położonej w miejscowości B. (woj. (...)), składającej się z działek gruntu o nr geod (...) o łącznej powierzchni 15,2354 ha, (...) o wartości 829.100 zł; 2. przedsiębiorstwo prowadzone pod firmą (...) w P. o wartości 876.692,66 zł; 3. samochód osobowy marki A. (...) o nr rej (...) o wartości 27 000 złotych; 4. jednostki uczestnictwa w (...) Otwarty Fundusz Emerytalny (...) o wartości 35.858,09 zł; 5. środki pieniężne zgromadzone na rachunku bankowym w Banku (...) S.A. w W. o nr (...) w wysokości 2.006,55 zł; 6. wierzytelność z tytułu wynagrodzenia za ograniczenie w sposobie korzystania z w/w nieruchomości, a wynikająca z prawomocnych decyzji Starosty (...) z dnia 5 lutego 2014 roku sygn. (...) i z dnia 24 czerwca 2014 roku sygn. (...) - ujawnione w KW o Nr (...) (pkt II) - w ten sposób, że: na rzecz wnioskodawczyni M. L. (1) przyznał nieruchomość opisaną w pkt 1 oraz samochód osobowy opisany w pkt 3 (pkt III), a na rzecz uczestnika postępowania M. L. (2) przyznał składniki majątkowe opisane w pkt 2, 4 i 5 (pkt IV); wierzytelność opisaną w pkt 6 postanowienia przyznał w częściach równych - po $\frac{1}{2}$ na rzecz obojga zainteresowanych (pkt V); tytułem dopłaty zasądził od uczestnika postępowania M. L. (2) na rzecz wnioskodawczyni M. L. (1) kwotę 29.228,65 zł, płatną w terminie 3 miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia wraz z ustawowymi odsetkami w przypadku uchybienia terminowi płatności (pkt VI); koszty zastępstwa prawnego pomiędzy zainteresowanymi wzajemnie zniósł i ustalił, iż zainteresowani koszty sądowe ponoszą w częściach równych, pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu (pkt VII).

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

Wspólność majątkowa między zainteresowanymi powstała z chwilą zawarcia przez nich związku małżeńskiego, co miało miejsce w dniu 19 października 1991 roku. Wspólność ta ustalała na mocy prawomocnego wyroku z dnia 9 marca 2012 r. - z dniem 3 sierpnia 2012 roku. W trakcie trwania związku małżeńskiego zainteresowani nie zawierali między sobą umów majątkowych małżeńskich, ani nie znosili ustawowej wspólności przed uzyskaniem rozwodu.

Sąd Rejonowy ustalił również, że brak jest podstaw do ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym zainteresowanych. Opierając się w szczególności na zeznaniach przesłuchanych w sprawie świadków Sąd ten zwrócił uwagę, że to uczestnik postępowania wziął na siebie ciężar utrzymania rodziny i wręcz zakazywał wnioskodawczyni podjęcia pracy lub znacznie jej to utrudniał. Nie przejawiał on większego zainteresowania w tworzeniu rodzinnego majątku, który użytkować mieli członkowie rodziny (tj. żona i dzieci), a jedynie rozwijał swoje przedsiębiorstwo i sam całkowicie zarządzał finansami, separując od tego żonę. Sąd Rejonowy wskazał przy tym, że wnioskodawczyni przyczyniła się do powstania majątku wspólnego poprzez prowadzenie domu i wychowywanie dzieci.

Zdaniem Sądu Rejonowego, w skład majątku wspólnego zainteresowanych wchodziły następujące składniki:

- a) prawo własności nieruchomości położonej w miejscowości B. (woj. (...)), składającej się z działek gruntu o nr geod (...) o łącznej powierzchni 15,2354 ha, dla której w Sądzie Rejonowym w Suwałkach prowadzona jest księga wieczysta nr (...), o wartości 829.100,00 zł;
- b) przedsiębiorstwo prowadzone pod firmą (...) w P. o wartości 876.692,66 zł;
- c) samochód osobowy marki A. (...) o nr rej (...) o wartości 27.000,00 zł;
- d) jednostki uczestnictwa w (...) Otwarty Fundusz Emerytalny (...) o wartości 35.858,09 zł;
- e) środki pieniężne zgromadzone na rachunku bankowym w Banku (...) S.A. w W. o nr (...) w wysokości 2.006,55 zł;
- f) wierzytelność z tytułu wynagrodzenia za ograniczenie w sposobie korzystania z nieruchomości opisanej szczegółowo w pkt 1 postanowienia, a wynikająca z prawomocnych decyzji Starosty (...) z dnia 05 lutego 2014 roku sygn. (...)i z dnia 24 czerwca 2014 roku sygn. (...)–ujawnione w księdze wieczystej o nr (...).

Uwzględniając stanowiska zainteresowanych Sąd Rejonowy przyznał na rzecz wnioskodawczyni M. L. (1) nieruchomość położoną w miejscowości B. o księdze wieczystej nr (...) oraz samochód osobowy marki A. (...) o nr rej. (...) (o łącznej wartości 856.100,00 zł), a na rzecz uczestnika postępowania M. L. (2) - przedsiębiorstwo prowadzone pod firmą (...) w P., jednostki uczestnictwa w (...) Otwarty Fundusz Emerytalny (...) oraz środki pieniężne zgromadzone na rachunku bankowym w Banku (...) S.A. w W. o nr (...) (o łącznej wartości 914.557,30 zł). Natomiast wierzytelność z tytułu wynagrodzenia za ograniczenie w sposobie korzystania z nieruchomości w B., a wynikającą z prawomocnych decyzji Starosty (...) z dnia 05 lutego 2014 roku sygn. (...)i z dnia 24 czerwca 2014 roku sygn. (...)–ujawnionych w księdze wieczystej o nr (...) Sąd Rejonowy przyznał w częściach równych - po 1/2 na rzecz obojga zainteresowanych.

Z przyjętego przez Sąd Rejonowy szacunku składników majątku wspólnego zainteresowanych wynika, iż ich łączna wartość wynosi 1.770.657,30 zł. Skoro zaś udziały zainteresowanych w majątku wspólnym są równe, wartość udziału należnego każdemu z zainteresowanych wynosiła zatem 885.328,65 zł. Jako że wartość składników majątku wspólnego przyznanych uczestnikowi postępowania wyniosła 914.557,30 zł, winien on więc zapłacić na rzecz wnioskodawczyni równowartość pieniężną przypadającego na jej rzecz udziału pomniejszoną o wartość majątku przyznaną jej w naturze tj. kwotę 29.228,65 zł (885.328,65 zł – 856.000,00 zł).

Dodatkowo Sąd Rejonowy zważył, że nie podlegał uwzględnieniu wniosek uczestnika postępowania o rozliczenie spłat pożyczek zaciągniętych w okresie trwania wspólności majątkowej małżeńskiej na potrzeby tegoż majątku, a dokonanych z jego majątku odrębnego. W tym kontekście Sąd Rejonowy wyjaśnił, że uczestnik postępowania

w czasie trwania wspólności majątkowej małżeńskiej zaciągał pożyczki u swoich partnerów biznesowych, w tym także na zakup nieruchomości w B.. Wszystkie te pożyczki zostały spłacone jeszcze w czasie trwania wspólności majątkowej małżeńskiej. Nie sposób jednak przyjąć, że spłaty owe dokonywane były z majątku odrębnego M. L. (2). Sam zainteresowany przyznał dwukrotnie w trakcie trwania postępowania, iż spłat dokonał z dochodu jaki przynosiła prowadzona przez niego działalność gospodarcza, a więc ze środków pochodzących z majątku wspólnego stron (przedsiębiorstwo, jak i zyski z niego płynące stanowiły bowiem majątek wspólny).

Termin płatności kwoty spłaty na rzecz wnioskodawczynie Sąd Rejonowy ustalił na 3 miesiące od daty uprawomocnienia się orzeczenia końcowego. W ocenie Sądu Rejonowego uiszczenie w/w kwoty w takim okresie czasu leży w granicach możliwości majątkowych i zarobkowych uczestnika postępowania, który prowadzi działalność gospodarczą, a ponadto otrzymał w ramach podziału majątek znacznej wartości. Okres ten jest więc wystarczający do tego, aby uczestnik postępowania poczynił skuteczne starania na pozyskanie środków niezbędnych na spłatę. Jednocześnie określony w postanowieniu sposób uiszczenia dopłaty, w ocenie tegoż Sądu, w sposób dostateczny uwzględnia interes wnioskodawczynie, która powinna należną jej kwotę otrzymać w możliwie najkrótszym okresie czasu.

W zakresie kosztów postępowania Sąd Rejonowy wzajemnie zniósł koszty zastępstwa prawnego pomiędzy zainteresowanymi, zaś o kosztach sądowych orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c.

Wnioskodawczynie M. L. (1) zaskarżyła powyższe orzeczenie w części:

1. pkt II w zakresie nieustalenia, iż w skład majątku wspólnego stron wchodzi wartości materialne w postaci:
 - a) polisy strukturyzowanej na Życie i Dożycie TOP 10 / seria UP nr polisy (...)/ o wartości 96.464,81 zł,
 - b) polisy strukturyzowanej na Życie i Dożycie TOP 10 /seria UP nr polisy (...)/ o wartości 96.464,81 zł,
 - c) polisy strukturyzowanej na Życie i Dożycie (...) /seria UO nr polisy (...)/ o wartości 356.444,59 zł,
 - d) składki ubezpieczeniowej polisa /seria RA nr polisy (...)/ o wartości 10.000,00 zł,
 - e) środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku bankowym w Banku (...) S.A. nr (...) w wysokości 2.760,47 zł,
2. pkt IV w zakresie nieprzyznania na rzecz uczestnika postępowania M. L. (2) składników majątku wspólnego w postaci:
 - a) polisy strukturyzowanej na Życie i Dożycie TOP 10 / seria UP nr polisy (...)/ o wartości 96.464,81 zł,
 - b) polisy strukturyzowanej na Życie i Dożycie TOP 10 seria UP nr polisy (...)/ o wartości 96.464,81 zł,
 - c) polisy strukturyzowanej na Życie i Dożycie (...) /seria UO nr polisy (...)/ o wartości 356.444,59 zł,
 - d) składki ubezpieczeniowej polisy /seria RA nr polisy (...)/ o wartości 10.000,00 zł,
 - e) środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku bankowym w Banku (...) S.A. nr (...) w wysokości 2.760,47 zł,
3. pkt VI w zakresie niezasadzenia od uczestnika postępowania M. L. (2) na rzecz wnioskodawczynie M. L. (1) tytułem wyrównania udziału w majątku wspólnym spłaty ponad kwotę 29.228,65 zł.

Powyższemu postanowieniem wnioskodawczynie zarzuciła:

1. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez uznanie, iż w warunkach sprawy nie zaistniały podstawy do ustalenia, że w skład majątku wspólnego stron, ponad składnikami wymienionymi w pkt II ust. 1-6, wchodzi:

- a) polisa strukturyzowana na Życie i Dożycie TOP 10 / seria UP nr polisy (...)/ o wartości 96.464,81 zł,
- b) polisa strukturyzowana na Życie i Dożycie TOP 10 seria UP nr polisy (...)/ o wartości 96.464,81 zł,
- c) polisa strukturyzowana na Życie i Dożycie (...) /seria UO nr polisy (...)/ o wartości 356.444,59 zł,
- d) składka ubezpieczeniowa dla polisy seria RA nr polisy (...) o wartości 10.000,00 zł,
- e) środki pieniężne zgromadzone na rachunku bankowym w Banku (...) S.A. nr (...) w wysokości 2.760,47 zł

2. naruszenie przepisu prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, w zakresie w jakim Sąd I instancji dokonał oceny materiału dowodowego w sprawie, w zakresie ustalenia składników majątku wspólnego stron, z pominięciem wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego sprawy, podczas gdy materiał ten w szczególności dokumenty przedstawione przez Towarzystwo (...) na (...) S.A. (k. 280-282), historia rachunku bankowego nr (...) (k. 320 i nast.) oraz historia rachunku nr (...) wskazują jednoznacznie, iż:

- a) polisa strukturyzowana na Życie i Dożycie TOP 10 / seria UP nr polisy (...)/ o wartości 96.464,81 zł,
- b) polisa strukturyzowana na Życie i Dożycie TOP 10 seria UP nr polisy (...)/ o wartości 96.464,81 zł,
- c) polisa strukturyzowana na Życie i Dożycie (...) /seria UO nr polisy (...)/ o wartości 356.444,59 zł,
- d) składka ubezpieczeniowa dla polisy seria RA nr polisy (...) o wartości 10.000,00 zł,
- e) środki pieniężne zgromadzone na rachunku bankowym w Banku (...) (...). S. A. nr (...) w wysokości 2.760,47 zł,

- stanowią składnik majątku wspólnego stron podlegający rozliczeniu w ramach przedmiotowego postępowania.

Wskazując na powyższe, apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego orzeczenia w zakresie pkt II, IV i VI i:

1. uznanie za składnik majątku wspólnego M. L. (1) i M. L. (2), poza składnikami wskazanymi w pkt II ust. 1 -6 postanowienia:

- a) polisę strukturyzowaną na Życie i Dożycie TOP 10 / seria UP nr polisy (...)/ o wartości 96.464,81 zł,
- b) polisę strukturyzowaną na Życie i Dożycie TOP 10 /seria UP nr polisy (...)/ o wartości 96.464,81 zł,
- c) polisę strukturyzowaną na Życie i Dożycie (...) /seria UO nr polisy (...)/ o wartości 356.444,59 zł,
- d) składkę ubezpieczeniowa dla polisy seria RA nr polisy (...) o wartości 10.000,00 zł,
- e) środki pieniężne zgromadzone na rachunku bankowym w Banku (...) S.A. nr (...) w wysokości 2.760,47 zł,

2. przyznanie, wskazanych w ust. 1 składników majątku wspólnego stron, na wyłączną własność uczestnika postępowania,

3. zasądzenie tytułem dopłaty od uczestnika postępowania M. L. (2) na rzecz wnioskodawczym M. L. (1) kwotę 310.295,99 zł, płatną w terminie dwóch miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenie wraz z ustawowymi odsetkami w przypadku uchybienia terminowi płatności,

4. zasądzenie od uczestnika postępowania na rzecz wnioskodawczynie zwrotu kosztów procesu za instancję odwoławczą, a w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację, uczestnik postępowania wniósł o jej oddalenie oraz zasądzenie od wnioskodawczyni na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania za instancję odwoławczą, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Dokonując oceny zarzutów apelacji w pierwszej kolejności wymagają rozważenia zarzuty naruszenia prawa procesowego jako rzutu na możliwość oceny prawidłowości zastosowanego prawa materialnego. Prawidłowo ustalona podstawa faktyczna rozstrzygnięcia, należąca do materii procesowej jest bowiem niezbędną przesłanką dokonania oceny prawnej rozstrzygnięcia przyjętego w zaskarżonym postanowieniu. Przede wszystkim, w apelacji sformułowany został zarzut błędnej oceny zgromadzonych dowodów, co doprowadziło do dokonania niewłaściwych ustaleń faktycznych.

W ocenie Sądu Okręgowego, zarzut ten w realiach niniejszej sprawy uznać należy za częściowo zasadny.

Zgodnie przepisem art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Pamiętać przy tym należy, że sąd apelacyjny w obowiązującym aktualnie systemie środków odwoławczych jest sądem merytorycznym, rozpoznającym nie tylko środek odwoławczy, ale także sprawę. Użyte w art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. sformułowanie, że sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę „w granicach apelacji”, oznacza, iż sąd ten rozpoznaje sprawę merytorycznie w granicach zaskarżenia, dokonuje własnych ustaleń faktycznych, prowadząc lub ponawiając dowody albo poprzestając na materiale zebranym w pierwszej instancji, ustala podstawę prawną orzeczenia niezależnie od zarzutów podniesionych w apelacji, będąc ewentualnie związany oceną prawną lub uchwałą Sądu Najwyższego, stosuje przepisy regulujące postępowanie apelacyjne oraz, gdy brak takich przepisów, przepisy dotyczące postępowania przed sądem pierwszej instancji, kontroluje prawidłowość postępowania przed sądem pierwszej instancji, pozostając związany zarzutami przedstawionymi w apelacji, jeżeli są dopuszczalne, ale biorąc z urzędu pod uwagę nieważność postępowania, orzeka co do istoty sprawy stosownie do wyników postępowania, nie wykraczając poza wniosek zawarty w apelacji i nie naruszając zakazu reformationis in peius i w końcu rozstrzyga o kosztach postępowania.

W konsekwencji takiego modelu postępowania odwoławczego, sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego. Jak wyjaśniono w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego, zasadzie prawnej z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, sąd drugiej instancji - bez względu na stanowisko stron oraz zakres zarzutów - powinien zastosować właściwe przepisy prawa materialnego, a tym samym usunąć ewentualne błędy prawne sądu pierwszej instancji, niezależnie od tego, czy zostały one wytknięte w apelacji. Wiąza go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego.

Kontrolując przeprowadzoną przez Sąd I instancji ocenę zgromadzonych dowodów i ustalony na tej podstawie stan faktyczny, Sąd Okręgowy podzielił w znacznym zakresie ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji w zakresie ustalenia katalogu składników majątkowych podlegających podziałowi i ich wartości, określonych w pkt II ppk 1-6 postanowienia, jak też sposób podziału majątku wspólnego. Nie można jednak uznać, aby katalog składników majątkowych podlegających podziałowi został w sposób wyczerpujący ustalony.

Skarżąca zarzucając naruszenie przepisu art. 233 § 1 k.p.c. wskazała, że Sąd Rejonowy niewłaściwie go zastosował w zakresie ustalenia składników majątku wspólnego zainteresowanych. Podała, że oprócz składników wyodrębnionych w treści pkt II ppkt 1-6 postanowienia, Sąd ten powinien dodatkowo zakwalifikować do majątku wspólnego: polisę strukturyzowaną na Życie i Dożycie TOP 10 / seria UP nr polisy (...)/ o wartości 96.464,81 zł, polisę strukturyzowaną na Życie i Dożycie TOP 10 / seria UP nr polisy (...)/ o wartości 96.464,81 zł, polisę strukturyzowaną na Życie i Dożycie (...) / seria UO nr polisy (...)/ o wartości 356.444,59 zł, składkę ubezpieczeniową dla polisy seria RA nr polisy (...) o wartości 10.000,00 zł, środki pieniężne zgromadzone na rachunku bankowym w Banku (...) S.A. nr (...) w wysokości 2.760,47 zł.

W ocenie Sądu Okręgowego powyższy zarzut jest częściowo zasadny.

Decydujące znaczenie dla przynależności określonego przedmiotu majątkowego do majątku wspólnego małżonków ma czas jego nabycia w relacji do czasu powstania wspólności majątkowej małżeńskiej oraz pochodzenie środków przeznaczonych na jego nabycie. Zgodnie z art. 31 k.r.o. wspólność majątkowa obejmuje przedmioty majątkowe nabyte w czasie jej trwania przez oboje małżonków lub jednego z nich zarówno ze środków pochodzących z majątku wspólnego, jak i pochodzących z majątku osobistego każdego z małżonków z wyjątkiem surogacji przewidzianej w art. 33 pkt 10 k.r.o. Do majątku wspólnego należą w szczególności: pobrane wynagrodzenie za pracę i dochody z innej działalności zarobkowej każdego z małżonków; dochody z majątku wspólnego, jak również z majątku osobistego każdego z małżonków; środki zgromadzone na rachunku otwartego lub pracowniczego funduszu emerytalnego każdego z małżonków; kwoty składek zewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa w art. 40a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 121). Redakcja powyższego przepisu wskazuje jednoznacznie, że katalog składników majątkowych wchodzących w skład majątku wspólnego nie jest zamknięty. Przepis ten odnosi się w szerokim ujęciu do prawa majątkowego zarówno o charakterze bezwzględnym, jak i względnym.

Zgodnie zaś z art. 46 k.r.o. i art. 567 § 3 k.p.c., od chwili ustania wspólności ustawowej małżeńskiej do majątku, który był nią objęty, stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu cywilnego o wspólności majątku spadkowego i o dziale spadku, a do postępowania o podział majątku wspólnego - odpowiednio przepisy kodeksu postępowania cywilnego o dziale spadku. Stosownie zaś do art. 684 k.p.c., który ma odpowiednie zastosowanie - przez odesłanie zawarte w art. 567 § 3 k.p.c. - do postępowania o podział majątku, skład i wartość majątku podlegającego podziałowi ustala sąd z urzędu. Chwilą właściwą dla określenia wartości wspólnego majątku byłych małżonków jest - według art. 316 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. - chwila dokonywania podziału tego majątku, tj. chwila zamknięcia rozprawy, (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 20 stycznia 1974 r., III CRN 384/73, z dnia 18 października 2002 r., V CZ 129/02 i z dnia 17 października 1997 r., III CKU 47/97, OSNC 1998, Nr 3, poz. 48).

Niewątpliwie, obowiązkiem sądu, a nie zainteresowanych, jest ustalenie składu i wartości majątku wspólnego zainteresowanych. Sąd czyni to z urzędu i samodzielnie, niezależnie od stanowiska uczestników postępowania w tym przedmiocie. Może zatem ustalić, że określony przedmiot wchodzi do w skład majątku wspólnego także wówczas, gdy uczestnicy postępowania zgodnie twierdzą, iż stanowi on majątek osobisty jednego z nich (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2009 r., II CSK 450/08, Lex nr 599753). Podkreślić przy tym należy, że obowiązek ustalenia składu i wartości przez sąd, nie wyłącza obowiązku podjęcia w tym zakresie przez stronę inicjatywy dowodowej w celu wykazania składników majątkowych wchodzących w skład majątku wspólnego (art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c.). To strony postępowania winny wskazać cały majątek podlegający podziałowi, tyle że sąd nie jest związany stanowiskiem małżonków co do przynależności przedmiotów majątkowych do określonego rodzaju majątku (wspólnego lub osobistego) oraz stanu majątku wspólnego. Taka jest właściwa interpretacja art. 684 k.p.c. Sąd nie posiada bowiem uprawnień do prowadzenia z urzędu dochodzeń, czy i jaki istnieje inny wspólny majątek. Tymczasem - co słusznie zauważyła skarżąca - Sąd Rejonowy, pomimo iż dysponował materiałem dowodowym, nie poczynił w tym zakresie pełnych ustaleń faktycznych. Należy przy tym zauważyć, że czym innym jest ustalenie, że określony przedmiot lub jego wartość (surogat) stanowi majątek dorobkowy stron, a czym innym jest dokonanie rozliczenia nakładów stosownie do dyspozycji art. 45 k.r.o. W tym ostatnim przypadku wymagany jest bowiem stosowny wniosek. Nie można zatem podzielić stanowiska uczestnika postępowania, że w celu zakwalifikowania polis strukturyzacyjnych do majątku wspólnego zainteresowanych wymagany był wniosek.

W niniejszej sprawie poza sporem pozostawała okoliczność, że wspólność majątkowa zainteresowanych trwała w okresie od 19 października 1991 r. do 3 sierpnia 2012 r. W tym okresie - jak wynika z informacji uzyskanej z Towarzystwa (...) na (...) S.A. (k. 280-281-282) - uczestnik postępowania M. L. (2) nabył w trakcie trwania wspólności majątkowej i posiadał na datę jej ustania instrumenty finansowe - polisy strukturyzowane, tj.: polisę serii UP nr (...) o wartości 96.464,81 zł; polisę serii UP nr (...) o wartości 96.464,81 zł oraz polisę serii OU nr (...) o wartości 356.444,59 zł. Wartość tych polis w dniu ich wykupu, tj. 7 sierpnia 2012 r. wynosiła odpowiednio: 95.907,40 zł,

95.907,40 zł i 361.456,39 zł – łącznie 553.271,19 zł, a które to środki zostały wypłacone w całości uczestnikowi postępowania. Konsekwencją tego było przyjęcie przez Sąd Okręgowy, że kwoty uzyskane z wykupu polis podlegały rozliczeniu między zainteresowanymi według wartości ich udziałów majątku wspólnym (po 1/2), a zatem na rzecz każdego z nich z tego tytułu przypadają środki pieniężne w wysokości ($553.271,19 \text{ zł} \div 2 = 276.635,595 \text{ zł}$). Podobnie rzecz się miała ze środkami pieniężnymi zgromadzonymi na rachunku nr (...) prowadzonym przez ówczesny Bank (...) S.A. Jak wynika z historii tego rachunku (tom I), na koncie uczestnika postępowania M. L. (2) w dacie ustania wspólności majątkowej zgromadzono kwotę 2.760,47 zł, a zatem na rzecz każdego z zainteresowanych przypadła kwota 1.380,235 zł ($2.760,47 \text{ zł} \div 2 = 1.380,235 \text{ zł}$).

O tym, dlaczego polisy strukturyzacyjne na życie i dożycie zostały zaliczone przez Sąd Okręgowy do majątku wspólnego zainteresowanych i podlegały między nimi rozliczeniu przemawia kilka kwestii.

Po pierwsze - należy zauważyć, że uczestnik postępowania w trakcie trwania wspólności majątkowej uzyskiwał dość znaczne dochody z prowadzonej działalności gospodarczej, co też obrazują historie rachunków bankowych, a które – jak słusznie zauważył Sąd Rejonowy – stanowiły majątek wspólny zainteresowanych. Uczestnik postępowania nie wykazał również, że przed zawarciem związku małżeńskiego dysponował jakimkolwiek majątkiem osobistym, który następnie został zdeponowany w składnikach majątkowych. Z powyższego wynika, że środki pieniężne, jakimi dysponował uczestnik postępowania, w tym lokując je na polisach strukturyzacyjnych, których jedynym beneficjentem był uczestnik postępowania, nie zmieniły swojego charakteru i stanowiły majątek wspólny.

Po drugie – należy podkreślić, że produkty strukturyzacyjne, w tym polisa strukturyzacyjna na życie i dożycie, są produktami finansowymi o charakterze inwestycyjnym, które składają się z dwóch elementów: „bezpiecznego” i „ryzykownego”. Obszerną charakterystykę produktów strukturyzacyjnych można znaleźć w opracowaniu M. S. zatytułowanym „Produkty strukturyzowane w formie umowy ubezpieczenia” (źródło: https://www.piu.org.pl/public/upload/ibrowser/WU/WU2_2013/szczepanska.pdf), co do której Sąd Okręgowy nie ma zastrzeżeń. Autorka tego opracowania w sposób wyczerpujący wyjaśniła, że konstrukcja produktów strukturalnych („bezpieczny” i „ryzykowny”) umożliwia połączenie gwarancji zwrotu zainwestowanego kapitału z potencjalnie wysoką stopą zwrotu. Specyfika tego instrumentu wyraża się w tym, że inwestujący w sposób nieograniczony może uczestniczyć w zyskach opartych np. na indeksach giełdy czy cenach surowców takich jak złoto czy ropa, mając zagwarantowane zachowanie co najmniej części wpłaconego kapitału. Produkt strukturyzacyjny musi zatem spełniać cztery warunki: ochrona kapitału (częściowa lub pełna), określony czas trwania inwestycji, stopa zwrotu oparta na z góry określonej formule i wbudowany instrument pochodny.

Nie ulega też wątpliwości, że w obecnie obowiązujących przepisach prawa nie ma uregulowań określających zakres informacji dotyczących polityki inwestycyjnej, których obowiązek ma udzielić ubezpieczyciel oferujący produkt strukturyzowany w formie ubezpieczenia na życie i dożycie lub ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym. W odniesieniu do produktów strukturyzowanych w formie umowy na życie i dożycie obowiązuje bowiem ogólna regulacja dotycząca wszystkich umów ubezpieczenia na życie (obecnie obowiązująca ustawa z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej), a w stosunku do umów ubezpieczenia z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym odrębna regulacja szczegółowa. W porównaniu jednak do klasycznych ubezpieczeń na życie i dożycie produkt strukturyzowany w tej formie ma przede wszystkim charakter inwestycyjny. W związku z powyższym zakres informacji dotyczący lokowania zgromadzonych środków jest inny niż w przypadku klasycznych umów ubezpieczenia na życie i dożycie, w których ubezpieczający nie dysponuje wiedzą na temat polityki inwestycyjnej ubezpieczyciela, w szczególności rodzajów aktywów, w jakie on inwestuje. Z tego względu produkt ten jest bardziej przejrzysty w zakresie informacji dotyczącej polityki inwestycyjnej ubezpieczyciela niż klasyczne ubezpieczenia na życie. W przypadku produktów strukturyzowanych niektórzy ubezpieczyciele w umowie ubezpieczenia umieszczają szczegółowe informacje na temat rodzajów aktywów, w jakie inwestowane są środki, np. w akcje określonych przedsiębiorstw, indeksy akcyjne. Niekiedy ubezpieczyciele ograniczają się jedynie do wskazania nazwy indeksu, który stanowi podstawę inwestycji. W tym rodzaju ubezpieczenia istotną rolę odgrywa ryzyko finansowe, a nie klasyczne ryzyka ubezpieczeniowe, np. zmiany w założonej śmiertelności. Ubezpieczyciel powinien prowadzić również określoną politykę inwestycyjną, dostosowaną do istoty oferowanego produktu, który jest złożony z dwóch rodzajów

instrumentów finansowych: o charakterze ryzykownym oraz o charakterze bezpiecznym – gwarantującym określone oprocentowanie. Po pierwsze powinien określić i nabyć instrumenty o podwyższonym ryzyku, mające zapewnić ustaloną stopę zwrotu z inwestycji. Ponadto instrumenty, w które lokowane są środki, powinny być wykupywane przez emitentów w momencie upływu okresu ubezpieczenia. Ubezpieczyciele mogą sami stworzyć dany produkt finansowy – instrument pochodny, w który zainwestują środki ze składek, bądź nabyć go od innej instytucji finansowej. Okres ubezpieczenia powinien być dostosowany do charakteru instrumentu, w jaki lokowane są środki. Ze względu na istotę instrumentów pochodnych, które z reguły nie mają charakteru długoletniego produkty strukturyzowane nie są długoterminowe, np. kilkunastoletnie. Ponadto dokładnie określany jest sposób ustalenia premii. Może on być określony zarówno poprzez opis mechanizmu jej określania albo poprzez wzór matematyczny. Z reguły jest ona ustalana z uwzględnieniem współczynnika partycypacji (udziału), definiowanego jako stopa procentowa wyrażająca skalę uczestnictwa ubezpieczającego we wzroście wartości aktywów, w które zainwestowano środki w ramach danej umowy. Współczynnik ten stanowi istotny element zawieranej umowy oraz determinuje wysokość oczekiwanego przez ubezpieczającego świadczenia. Dla każdej transzy jest on ustalony w jednakowy sposób dla wszystkich ubezpieczających i jest stały przez cały okres ubezpieczenia. Ze względu na inwestycyjny charakter tego rodzaju ubezpieczenia, wyrażający się m.in. w niskiej wysokości świadczeń wypłacanych z tytułu zgonu ubezpieczonego przy kalkulacji wysokości składki, koszty ochrony ubezpieczeniowej nie odgrywają istotnej roli. Z reguły stosuje się uśredniony koszt ochrony ubezpieczeniowej niezależnie od wieku i płci ubezpieczonego, aby zagwarantować te same finansowe warunki umowy. Z powyższych względów w tego rodzaju ubezpieczeniach nie korzysta się z underwritingu medycznego (medycznej oceny ryzyka). Mogą być wprowadzone jedynie ograniczenia dotyczące wieku ubezpieczonego w zakresie możliwości zawarcia umowy ubezpieczenia. Niekiedy ubezpieczyciele stosują zróżnicowanie wysokości świadczeń wypłacanych z tytułu zgonu ubezpieczonego ze względu na wiek. Istnieje też możliwość wcześniejszego wypowiedzenia umowy, ale jest to związane z obowiązkiem poniesienia określonych kosztów w postaci opłaty. Ze względu na art. 830 § 1 k.c. ubezpieczający może w każdej chwili wypowiedzieć umowę ubezpieczenia na życie. Wartość świadczenia wypłacanego w przypadku wypowiedzenia umowy przez ubezpieczonego odpowiada wartości środków zgromadzonych na rachunku ubezpieczonego.

Dzięki inwestycyjnemu charakterowi umowa ubezpieczenia na życie i dożycie stanowi formę pośrednią pomiędzy klasycznymi ubezpieczeniami na życie a ubezpieczeniem na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym. Jest to bowiem produkt zawierający nie tylko elementy ubezpieczeniowe, ale także finansowe. W tym rodzaju ubezpieczenia zagwarantowana została przez ubezpieczyciela suma ubezpieczenia z tytułu zgonu, ustalona w określonej wysokości przy zawieraniu umowy ubezpieczenia, oraz minimalna wysokość świadczenia w przypadku dożycia, która może być wyższa w razie osiągnięcia określonych wyników inwestycyjnych. Nie jest to ubezpieczenie, w którym ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający, tak jak w przypadku klasycznego ubezpieczenia na życie, ponieważ to ubezpieczyciel gwarantuje wypłatę środków w wysokości ustalonej w chwili zawarcia umowy, zarówno w momencie śmierci ubezpieczonego, jak i w momencie dożycia przez niego określonego wieku. Należy podkreślić, że ze względu na inwestycyjny charakter tego ubezpieczenia, umowa powinna zawierać szczegółowe informacje o rodzajach aktywów, w które lokowane są środki pochodzące ze składek, co stanowi istotną różnicę w porównaniu do klasycznych ubezpieczeń na życie i dożycie, pozbawionych tego rodzaju informacji. W tym produkcie ubezpieczający nie ma możliwości decydowania o wyborze polityki inwestycyjnej, ponieważ to ubezpieczyciel, konstruując umowę, określa sztywno rodzaj aktywów, w które lokuje środki, i zasady ich inwestowania w trakcie trwania umowy. Ubezpieczający po zawarciu umowy nie może w trakcie jej trwania zmienić rodzaju aktywów, a jedynie wypowiedzieć umowę i wycofać środki, licząc się z ryzykiem znacznej straty. Cechy w/w produktów wskazują, że w świetle brzmienia art. 805 k.c. należy uznać, że przedmiotowy produkt formalnie odpowiada definicji umowy ubezpieczenia zawartej w tym przepisie. Jednak z punktu widzenia celu tej umowy nie jest ona klasyczną umową ubezpieczenia na życie, służącą zapewnieniu ochrony na wypadek wystąpienia określonych wypadków ubezpieczeniowych, w ramach której, co do zasady, ubezpieczający płaci składkę w stosunkowo niskiej wysokości i oczekuje wypłaty proporcjonalnie wysokiego świadczenia. Produkt strukturyzowany w formie umowy ubezpieczenia na życie ma charakter inwestycyjny, co oznacza, że ubezpieczający w tej formie chce powiększyć swój kapitał. W związku z powyższym jako wypłacanego przez ubezpieczyciela świadczenia oczekuje on kwoty wpłaconej składki powiększonej ewentualnie o udział w zysku z zainwestowanego kapitału. Ponadto decyzja o zawarciu konkretnej umowy ubezpieczenia podejmowana jest przede

wszystkim na podstawie analizy sposobu inwestowania środków wpłaconych w formie składki ubezpieczeniowej, a elementy typowo ubezpieczeniowe odgrywają mniej znaczącą rolę.

Cechą wyróżniającą ubezpieczenia na życie i dożycie jest niepodleganie 19 % podatkowi od zysków kapitałowych (tzw. podatek Belki), jak też suma ubezpieczenia nie należy do spadku (nie podlega podatkowi od spadków i darowizn). Ponadto świadczenia z tytułu ubezpieczeń osobowych, jakimi są ubezpieczenia na życie, nie podlegają egzekucji sądowej, zaś środki zainwestowane w ramach ubezpieczeń na życie są objęte gwarancjami Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego.

W świetle powyższych uwag, Sąd Okręgowy uznał, że pieniądze uzyskane ze zlikwidowanych polis strukturalnych nie wchodziły do majątku osobistego uczestnika postępowania, a stanowiły majątek wspólny zainteresowanych. Sam fakt, że miały one charakter inwestycyjny, a ich mechanizm działania oparty był na wielu czynnikach - nie tylko na elementach ubezpieczeniowych, ale też finansowych - wskazuje na ich naturę majątkową. Powyższe znajduje uzasadnienie w tym, że wartość wykupu polis strukturalnych ustalono w konkretnych kwotach pieniężnych, które w całości zostały wypłacone uczestnikowi postępowania.

Sąd Okręgowy nie doszukał się też dowodów na poparcie tezy uczestnika postępowania, iż pieniądze uzyskane ze zlikwidowanych polis zostały przeznaczone przez niego na spłatę zobowiązań związanych z zakupem nieruchomości położonej w B., czy też spłatę pożyczek zaciągniętych u W. O., A. P. i D. M.. W kontekście tych zastrzeżeń należy zauważyć, że uczestnicy niniejszego postępowania nabyli własność nieruchomości położonej w miejscowości B. w dniu 3 sierpnia 2009 r. na podstawie umowy przeniesienia własności nieruchomości, a więc 3 lata przed wykupem polis strukturalnych. W aktach sprawy brak jest też dowodu, aby spłata wierzytelności z tytułu nabycia tej nieruchomości było rozłożone na kilka rat, czy też sfinansowane z kredytu lub pożyczki. Treść księgi wieczystej nr (...) prowadzonej dla tej nieruchomości nie ujawnia też, aby zabezpieczeniem spłaty ewentualnego kredytu stanowiła hipoteka. Nie można także uznać, aby pieniądze uzyskane z wykupu polis zostały przeznaczone na spłatę wcześniej zaciągniętych przez uczestnika postępowania pożyczek. Jak wynika z treści protokołów z dnia 5 marca 2013 r. (k. 115) i 16 kwietnia 2013 r. (k. 143) uczestnik postępowania stanowczo wyjaśnił, że spłacił pożyczki uzyskane od W. O., A. P. i D. M. z majątku firmy, czyli dochodu, jaki przynosiła mu działalność gospodarcza.

W ocenie Sądu Okręgowego, nie można jednak podzielić dalszych zarzutów apelacji jakoby wartość składki ubezpieczeniowej związanej z wykupem polisy (...) nr (...), tj. 10.000,00 zł wchodziła od majątku wspólnego zainteresowanych i podlegała rozliczeniu. Zauważyć bowiem należy, że wniosek o zawarcie umowy ubezpieczenia został złożony w dniu 19 września 2012 r., a zwrot tej składki uczestnikowi postępowania nastąpił w dniu 21 września 2012 r. Obie zaś te czynności miały miejsce po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami.

Reasumując powyższe, Sąd Okręgowy uznał, że łączna wartość majątku uczestników postępowania wynosiła 2.326.688,96 zł, a więc wartość udziału należnego każdemu z nich wynosiła 1.163.344,48 zł. W ocenie Sądu Okręgowego, wartość majątku wspólnego ustalona przez Sąd Rejonowy (1.770.657,30 zł) ulegała powiększeniu o kwotę 556.031,66 zł z tytułu wykupu polis strukturalnych i środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku bankowym prowadzonym w Banku (...) S.A. Jako że więc wartość składników majątku wspólnego przyznanych uczestnikowi postępowania wynosiła 1.470,588,96 zł, oznacza to, że winien on zapłacić na rzecz wnioskodawczyni równowartość pieniężną przypadającego na jej rzecz udziału pomniejszoną o wartość majątku przyznaną jej w naturze, tj. kwotę 307.244,47 zł.

W tej sytuacji Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. zmienił zaskarżone postanowienie w pkt II, IV i VI, a w pozostałej części apelację jako bezzasadną, na podstawie art. 385 k.p.c., oddalił.

O kosztach postępowania przed Sądem II instancji orzeczono zaś z mocy art. 520 § 2 k.p.c. Zdaniem Sądu Okręgowego interesy uczestników postępowania w postępowaniu apelacyjnym były sprzeczne. Ostatecznie argumentacja wnioskodawczyni została w znacznej części uwzględniona i zaskarżone orzeczenie zostało zmienione. W tej sytuacji uczestnik postępowania, który oponował apelacji winien zwrócić wnioskodawczyni poniesione przez nią koszty postępowania przed Sądem II instancji w postaci wynagrodzenia fachowego pełnomocnika (7.200,00 zł), wysokość

których ustalono na podstawie § 2 pkt 7 w zw. z § 4 ust. 1 pkt 8 w zw. z § 10 ust.1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1800).

SSO Joanna Walczuk SSO Elżbieta Iwona Cebrowicz SSO Cezary Olszewski